

«ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΣΤΙΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ»

«Το περιβάλλον είναι το σπίτι μας», συνηθίζουμε να λέμε. Ένα σπίτι όμως, το οποίο ο άνθρωπος με τις δραστηριότητές του κάθε άλλο παρά ευπρεπισμένο διατηρεί. Η ανθρώπινη δραστηριότητα ανέκαθεν επηρέαζε το περιβάλλον.

Από τη στιγμή που ο άνθρωπος ξεχέρωσε το πρώτο κομμάτι γης για να το καλλιεργήσει, από τη στιγμή που διαδόθηκε η χρήση φωτιάς, από τη στιγμή που άρχισε η εκμετάλλευση πηγών ενέργειας και για πολλούς αιώνες, η φύση κατάφερε να απορροφά τις συνέπειες των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, να επανορθώνει σε σημαντικό βαθμό τις αρνητικές επιδράσεις.

Ωστόσο, η βιομηχανική επανάσταση και τα συνακόλουθά της, η αύξηση του πληθυσμού, η αλλαγή του τρόπου ζωής, η επικράτηση της κατανώσεως, η αλόγιστη εκμετάλλευση φυσικών πόρων, ανέτρεψαν άρδην την ισορροπία αιώνων.

Ο άνθρωπος είναι ένα από τα πολυπληθή αλληλεπιδρώντα στοιχεία των οικοσυστημάτων. Έχει αποκτήσει την ικανότητα να επιφέρει μεγάλες μεταβολές στα οικοσυστήματα, όχι όμως και να ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο. Έτσι, βρίσκεται συχνά σε αδυναμία να τα διαχειριστεί με επιτυχία και να τα προστατέψει από τις ανεπιθύμητες παρενέργειες των δραστηριοτήτων του.

Η Διακυβερνητική Επιτροπή του ΟΗΕ για τη μελέτη των παγκόσμιων κλιματικών αλλαγών δεν αφήνει πλέον καμιά αμφιβολία. Στο κείμενο που έδωσε στη δημοσιότητα αποδίδει στον άνθρωπο την ολοκληρωτική ευθύνη για τις κλιματικές αλλαγές, κάτι που είχε αποφύγει πριν από μερικά χρόνια.

«Η φύση εκδικείται», συνηθίζουμε να λέμε, περιγράφοντας τις καταστροφικές επιπτώσεις όλων αυτών των δραστηριοτήτων. Η φύση δεν εκδικείται, αλλά δεν αντέχει άλλο, έχουν υπερασπιστεί τα όρια επανορθωτικής δράσης στις καταστροφικές ανθρώπινες ενέργειες. Η αξίωση της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής απαγόλησε την ανθρωπότητα από τα πρώτα οχτώ χρόνια της υπερέξής της. 6 εκατομμύρια εκτάρια καλλιέργεισης γης χάνονται κάθε χρόνο, ενώ 21 εκατομμύρια εκτάρια καλλιέργεισης γης υποβαθμίζονται, κάθε χρόνο, ως προς την παραγωγικότητά τους.

Μέσα από διαδοχικές διασταυρώσεις ο άνθρωπος, στο πέρασμα των αιώνων, προσπάθησε να προβλέψει το αποτέλεσμα και να εντείνει ή να μεγεθύνει την εμφάνιση χαρακτηριστικών οι οποίοι θα έκαναν τα προϊόντα πιο ελκυστικά στην αγορά. Η έλεση της “πράσινης επανάστασης” προκάλεσε, μέσα σε λίγες δεκαετίες, την εκτεταμένη καλλιέργεια ποικιλιών οι οποίες ικανοποιούσαν τα χαρακτηριστικά που θα έκαναν τα προϊόντα επιθυμητά. Ταυτόχρονα όμως προκάλεσε τον παραγκωνισμό και τη μείωση των χρησιμοποιούμενων ιθαγενών ποικιλιών. Η μείωση αυτή, με τη σειρά της, προκάλεσε τη μείωση της ανθεκτικότητας των ποικιλιών σε ασθένειες, περιβαλλοντικές πιέσεις κλπ.

Η λύση που προτάθηκε και εφαρμόστηκε από αυτούς που ευαγγελίζονται την πράσινη επανάσταση ήταν η εκτεταμένη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων. Καθώς οι παθόγονοι οργανισμοί αναπτύσσον την ανθεκτικότητά τους, η κατάσταση αντιμετωπίζεται με την χρήση μεγαλύτερης ποσότητας και πιο “αποτελεσματικών” φυτοφαρμάκων. Περίπου 5 εκατομμύρια τόνοι φυτοφαρμάκων, με γνωστές και άγνωστες βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στα φυτά, τα ζώα και τον άνθρωπο, παράγονται και διασπείρονται στο περιβάλλον και την τροφική αλυσίδα.

Η εκπομπή αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου από τη γεωργία ανέρχεται σε 8,7% των συνολικών εκπομπών. Τα κυριότερα αέρια είναι:α) εκπομπές N2O (υποξείδιο του αζώτου) από εδάφη, οφειλόμενες κυρίως στη λίπανση με αζωτούχα λιπάσματα και από τη διαχείριση της κόπρου. Το αέριο αυτό είναι γνωστό πως είναι πάνω από 200 φορές δραστηριότερο του διοξειδίου του άνθρακα, στην απορρόφηση της υπέρυθρης ακτινοβολίας που συνεισφέρει σημαντικά φαινόμενο του θερμοκηπίου, που θεωρείται υπεύθυνο για την παγκόσμια αύξηση των επιπέδων θερμοκρασίαςβ) εκπομπές CH4 (μεθάνιο) από εντερικές ζυμώσεις των ζώων και από τη διαχείριση της κόπρου, οι οποίες συνεισφέρουν στο 29,3% των συνολικών εκπομπών υποξειδίου του αζώτου, ευθύνοντας για το 70,7% περίπου των συνολικών εκπομπών το 2004. Πρόκειται για μια εκτεταμένη ρύπανση και «λίπανση» του περιβάλλοντος, που μοιάζουν με ανεξέλεγκτο πείραμα μεγάλης κλίμακας.

Οι αγροτικές δραστηριότητες ευθύνονται εξ άλλου σε μεγάλο βαθμό για τη συνεχιζόμενη αποδπόωση τροπικών περιοχών. Τα δάση που απομένουν σήμερα καταλαμβάνουν περίπου το 57% της έκτασης των δασών πριν την εμφάνιση του ανθρώπου. Μόνο το 20% των πρωτογενών δασών δεν έχουν υποβαθμιστεί. Η καταστροφή των δασών με την καύση τους (τα τελευταία 5 χρόνια χάθηκαν 37 εκατομμύρια εκτάρια δάσους σε παγκόσμιο επίπεδο) δεν συντελεί μόνο στην αύξηση των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα. Έχει και σαν αποτέλεσμα την φυσική μείωση της απορρόφησής του, διότι υπολογίζεται ότι η παγκόσμια δασική βλάστηση απορροφά το 40% των παγκόσμιων εκπομπών του.

Είναι πλέον από όλους αποδεκτό ότι η γεωργία, η κτηνοτροφία και οι συναφείς δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα επιφέρουν σοβαρές επιπτώσεις στο περιβάλλον, οι οποίες είχαν ανέκαθεν υποτιμηθεί. Το 15% των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου που συμβάλλουν στο φαινόμενο των κλιματικών αλλαγών προέρχονται άμεσα και έμμεσα-με την παραγωγή CO2 από την βιομηχανία των φυτοφαρμάκων και των λιπασμάτων- από τη γεωργία.

Σαν αποτέλεσμα η εντατικοποίηση της γεωργίας προκάλεσε την αποστράγγιση υδροτόπων, την εξάντληση υδατικών πόρων, την υποβάθμιση εδαφών, την υφαλμύρωση υπόγειων νερών, την εξασθένιση πολλών ειδών χλωρίδας και πανίδας. Υπολογίζεται ότι κάθε χρόνο χάνονται δεκάδες χιλιάδες είδη. Η βιοποικιλότητα, προϊόν εξέλιξης χιλιάδων ετών, μειώνεται με ανεξέλεγκτους ρυθμούς προκαλώντας μη αντιστρεπτά αποτελέσματα.

Το προφανές αδιέξοδο είναι γνωστό και αποδεκτό από όλους τους εμπλεκόμενους ή καθ’ ύλη αρμόδιους. Γενικά, έχει αποδειχθεί ότι η χρήση προηγμένων τεχνολογιών, κατάλληλων νομοθετικών ρυθμίσεων και τιμολογιακών μέτρων, καθώς και η προώθηση διεθνών συμβάσεων και συμφωνιών, μπορούν να καταλήξουν σε σημαντική εξοικονόμηση φυσικών πόρων και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος.

Οι τεχνολογικές προοπτικές μείωσης των κλιματολογικών επιπτώσεων είναι μεγάλες και συνίστανται κυρίως στην υποκατάσταση των αγροχημικών προϊόντων, στην ορθολογική διαχείριση του νερού, στη διαφύλαξη της ποιότητας του εδάφους, στον περιορισμό της παραγόμενης ρύπανσης και γενικότερα στη χρήση τρόπων φιλικότερων προς το περιβάλλον για την ενίσχυση της αγροτικής παραγωγής.

Το μελλοντικό αγρόκτημα αυτού του αιώνα θα βασίζεται πιθανώς σε επιλεγμένες ανθεκτικές ποικιλίες φυτών, ξύψανα αυτόματα συστήματα για άρδευση και λίπανση, εξοικονόμηση ενέργειας και νερού, πολύ μειωμένη χρήση αγροχημικών, οργανική λίπανση, βιολογική καταπολέμηση παρασίτων, επαναχρησιμοποίηση αποβλήτων, αξιοποίηση μετεωρολογικών μετρήσεων και προβλέψεων κλ.π. Η ολοκληρωμένη γεωργία του μέλλοντος θα συνδυάζει παλιές δοκιμασμένες μεθόδους και υψηλή τεχνολογία.

Πολλά μπορούν να επιτευχθούν με τη χρήση βιοτεχνολογίας και ειδικότερα με την αξιοποίηση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών, οι οποίοι θα χρειάζονται λιγότερο νερό, θα ανθίστανται στα παράσιτα χωρίς τη χρήση φυτοφαρμάκων, θα απορροφούν άζωτο από τον αέρα κλ.π. Ωστόσο, η προοπτική αυτή προκαλεί διεθνώς τις έντονες ανησυχίες επιστημόνων και περιβαλλοντικών οργανώσεων, λόγω των κινδύνων που εγκυμονεί η ενδεχόμενη απελευθέρωση στο περιβάλλον τέτοιων προικτισμένων οργανισμών.

Το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο έχει πάρει αρνητική θέση όσο αφορά την χρήση αυτών των οργανισμών στην Γεωργία αφού πιστεύουμε ότι οι μέχρι τώρα μελέτες δεν παρέχουν εγγυήσεις για την υγεία των ανθρώπων που θα καταναλώσουν τα τρόφιμα που παράγονται με τη χρήση των γενετικά τροποποιημένων οργανισμών.

Για την αντιμετώπιση των σημερινών αλλά και των μελλοντικών περιβαλλοντικών προκλήσεων απαιτείται επίγεια βράση σε πολιτικό και διαχειριστικό επίπεδο. Θα πρέπει να εξεταστεί ένα πακέτο συνεκτικών και αποτελεσματικών πολιτικών όπως εκείνες:

1) της αυξημένης σημασίας των περιβαλλοντικών παραμέτρων ύστε:

- (α) να γίνει η ευρωπαϊκή γεωργία πραγματικά πολυλειτουργική στο σύνολο της επικράτειας της ΕΕ δίνοντας μεγαλύτερη αξία στο περιβάλλον και ειδικότερα στη διβόρωση των εδαφών, την ερημοποίηση, την υπερθέρμανση, την ξηρασία, τη μόλυνση των υδάτων, τις φυσικές καταστροφές κ.α.,
- (β) να εφαρμοστεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο η στρατηγική και η οδηγία για την προστασία του εδάφους ώστε να αποκινηθεί η υλοποίηση νέων πιο αποδοτικών μεθόδων παραγωγής όσον αφορά τις ενδιάμεσες καταναλώσεις και τα πάγια στοιχεία που θα εξασφαλίζουν καλύτερη προστασία του εδάφους, της ατμόσφαιρας, των υδάτων και των άλλων φυσικών πόρων,
- (γ) να αξιοποιηθεί το σύνολο της βιομάζας και ιδιαίτερα των αποβλήτων, ενώ θα πρέπει να εξετασθεί με μεγάλη προοχή η παραγωγή βιοαιθανόλης από αγροτικά προϊόντα, καθώς αυτό μπορεί να σημαίνει εντατικοποίηση των εκμεταλλεύσεων και προώθηση των ΓΠΟ,
- (δ) να ενισχυθεί η θεματική στρατηγική για την αειφόρο χρήση των φυτοφαρμάκων και να προωθηθούν ειδικά μέτρα προστασίας των υπέργειων και υπόγειων υδάτων ώστε να υπάρχει συνοχή μεταξύ των πολιτικών αυτών,
- (ε) να ενισχυθεί το πρόγραμμα Natura 2000 προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης μέτρων που ανατρέπουν την επιβάρυνση του περιβάλλοντος και των βασικών εκτάσεων,
- (στ) να κατοχυρωθεί η εκπαίδευση των αγρωτών αλλά και όλων ενδιαφέρονται για μια “πράσινη γεωργία” αλλά και για περιβαλλοντικά ζητήματα, ώστε να δημιουργηθούν μελλοντικά και μόνιμες κοινωνικές συμμαχίες,
- (ζ) να ελεγχθεί η μόλυνση των λυμάτων από τοξικές ουσίες που χρησιμοποιούνται από τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις και τις κατοικίες(η) να αποτραπεί η αστικοποίηση της γεωργικής γης

2) της δυνατότητας επέκτασης του πεδίου εφαρμογής του κοινοτικού μηχανισμού εμπορίας εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στη χρήση γης και τη δασοκομία, αλλά και για τη χρηματοδότηση της μείωσης των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, ώστε να ενισχυθεί ο φιλοπεριβαλλοντικός προσανατολισμός των επενδύσεων·

3) της ενίσχυσης μέτρων τα οποία προβλέπουν γεωργικές πρακτικές φιλικές προς το περιβάλλον καθώς και βασικές επενδύσεις. Το δημοσιονομικό πακέτο 2007-2013 προβλέπει πιο στοχοθετημένες δράσεις που σχετίζονται με τη χρήση γης, προτεραιότητα που θα πρέπει να αποτελεί το 25% της δαπάνης των ΚΜ για την αγροτική ανάπτυξη·

4) της ενίσχυσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για την παραγωγή γεωργικών προϊόντων και για την ενεργειακή στήριξη της υπαίθρου ώστε να υλοποιηθεί η στρατηγική για μία αειφόρο ανάπτυξη των περιφερειών της Ευρώπης·

θα πρέπει να συνεχισθούν οι προσπάθειες για μία **συνολική διεθνή προσέγγιση στη διαχείριση των φυτοφαρμάκων και των λιπασμάτων**, προκειμένου να βοηθηθούν οι αναπτυσσόμενες χώρες στην ανάληψη μέτρων που θα μειώσουν τους κινδύνους που προέρχονται από αυτά.

Η εφαρμογή από το Τμήμα Γεωργίας του Σχεδίου Δράσης για τις ενισχύσεις από τη νιτρορύπανση περιοχές αποτελεί μεγάλη σημασία δραστηριότητα και αποσκοπεί κατά κύριο λόγο στον περιορισμό της νιτρορύπανσης η οποία προκαλείται από τις διάφορες γεωργικοκτηνοτροφικές δραστηριότητες.

Η προστασία των νερών και του περιβάλλοντος από τη μόλυνση (νιτρορύπανση) αποτελεί υποχρέωση όλων μας, σύμφωνα με τον Περί Ελέγχου της ρύπανσης των νερών Νόμο (106/Ι)/2002).

Για το σκοπό αυτό έχουν καθοριστεί οι ευαίσθητες από νιτρορύπανση περιοχές, εντός των οποίων τα υπόγεια νερά έχουν μολυνθεί ή ενδέχεται να υποστούν μόλυνση η οποία προέρχεται από διάφορες γεωργικοκτηνοτροφικές δραστηριότητες. Κατά συνέπεια όσοι αξιοποιούν γεωργική γη, η οποία βρίσκεται εντός περιοχής που χαρακτηρίζεται ως ευαίσθητη από τη νιτρορύπανση, είναι υποχρεωμένοι να συμμορφώνονται με τις σχετικές πρόνοιες του Σχεδίου Δράσης που περιλαμβάνει οδηγίες σχετικά με την χρήση των λιπασμάτων ανάλογα την καλλιέργεια, την αποθήκευση και την διακίνησή τους, την χρήση και την αποθήκευση των κτηνοτροφικών αποβλήτων των κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων.

Ταυτόχρονα, γνωρίζοντας ότι η αποψίλωση στις αναπτυσσόμενες χώρες αντιπροσωπεύει το 20% των παγκόσμιων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, στα πλαίσια μιας παγκόσμιας συμφωνίας θα πρέπει να δοθεί **βάρος στην προστασία της βιοποικιλότητας και της αειφόρου ανάπτυξης**, αξιοποιώντας όλες τις Διεθνείς Συμβάσεις όπως αυτή των Ηνωμένων Εθνών για την Αλλαγή του Κλίματος (UN FCC), τη Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλότητα (CBC) και τη Σύμβαση για την Απερήμεση (CCD).

Επίσης, η προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας απαιτεί και στον γεωργικό τομέα μία **κοινή διεθνή χρηματοδότηση**, χωρίς αυτή φυσικά να δημιουργεί νέες επιβαρύνσεις και χρέη στον Τρίτο Κόσμο.

Δεν θα πρέπει παραλειφθεί η **ανάγκη βελτίωσης της πολιτικής πληροφόρησης της ΚΑΠ** ώστε να λάβει το χαρακτήρα μιας **ουσιαστικής επικοινωνιακής πολιτικής**. Βρισκόμαστε πλέον μακριά από τον αρχικό στόχο, ο οποίος περιοριζόταν στην ενημέρωση των πολιτών και ιδιαίτερα των γεωργών για την τελευταία αναθεώρηση της, δηλαδή σε ένα πεπερασμένο και εσωστρεφές επικοινωνιακό μοντέλο πομπού – δέκτη. Ωι παρούσες συνθήκες, με την εμπλοκή όλο και μεγαλύτερης μερίδας πολιτών και κοινωνικών εταίρων στα ζητήματα που αφορούν τη γεωργία, τη διατροφή, το περιβάλλον και την ενέργεια, καθιστούν αναγκαία την κατάσταση μιας πολιτικής η οποία να βασίζεται σε ένα νέο δικτυακό επικοινωνιακό μοντέλο συνεχούς ροής της πληροφορίας μεταξύ των θεσμών, των εμπλεκόμενων φορέων και των πολιτών.

Η Ελλάδα σε αυτές τις αλλαγές δεν μπορεί να μένει αμέτοχη και σίμψηλή διότι αν και έχουν εξασφαλιστεί οι πόροι για την ΚΑΠ, αλλά και οι εισροές των αγροτικών πόρων για την ελληνική γεωργία μέχρι το 2013, θα πρέπει να προετοιμαστεί για τις νέες πολιτικές και να τις προσαρμόσει στο δικό μας εθνικό μοντέλο ανάπτυξης της υπαίθρου.

Η Ε.Ε. πρέπει να είναι ο πρωτοπόρος στη διαμόρφωση μιας οικογενειακής γεωργίας που θα ενταχθεί σε μια παγκόσμια συμφωνία για την μελλοντική στρατηγική της προστασίας του κλίματος. Απαιτείται λοιπόν ένας γνήσιος και ανοικτός διάλογος που θα μας οδηγήσει σε συνεκτικές πολιτικές επιλογές για μία βιώσιμη, ανταγωνιστική και πολυλειτουργική ευρωπαϊκή και εθνική γεωργία. Μία γεωργία που θα προσανατολίζεται στην αειφορία χωρίς όμως να παραμεληθεί η παραγωγικότητα ή ανταγωνιστικότητα.

Σ’ αυτή την προοπτική, οι γεωτεχνικοί παίζουν ένα σημαντικό ρόλο, αποκαλύπτοντας τις δυνατότητες του αγροτικού χώρου για ειδική ανάπτυξη και προς αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει να κινηθεί και να διαδραματίζει ρόλο και το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο.

Γεώργιος Παπαβασιλείου
Πρόεδρος ΓΕΩΤΕΕ